

DOLENJSKE NOVICE

Izhajajo vsak petek; ako je ta dan praznik, pa dan poprej. — Cena jim je s poštnino vred za celo leto naprej 3 K.

Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko pa 4.50 K.

Dopise sprejema uredništvo, naročnino in oznanila tiskarna J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Gospodarstvo.

Nedeljska razstava na Grmu.

Kmetijska podružnica novomeška je z nedeljsko razstavo vnovič pokazala, da ne zamudi nobene prilike, če ji je treba na en ali drug način spodbujati k napredku. Lansko leto je priredila sadno in grozdno razstavo, s katero je dosegla prav lep vspeh. S prav dobrim vspehom se je završila pa tudi letošnja prireditve. Ne le da je bil obisk mnogoštevilen in da je občinstvo zlasti popoldne trumoma prihajalo v razstavo, ampak tudi vsa prireditve je splošno ugajala in pričala o potrebi takih razstav, ako naj se vzbuja občinstvo k napredku. Zlasti v naši sadjereji tiči še mnogo zakladov, katere bo treba dvigniti, in prav take razstave so važen pripomoček, da se širi zanimanje bolj in bolj za razvoj našega sadjarstva.

V nedeljski razstavi je bilo mnogo lepega sadja in grozdja na prodaj. Razstavljeno je bilo v zabojih, sodih, košarah in poštnih zabojčkih. Največ je postavila na prodaj kmetijska šola, ki je s to razstavo spodbudno pokazala, kako je treba s sadjem ravnati in kako ga je vkladati v zaboje in sode, da je pripravno za razpošiljanje. Šola je do malega vse razstavljeno sadje prodala. Lepo sadje so razstavili pa tudi gg. Arch (hruške), Bergmann (hruške) in Medved iz Ločne (hruške in jabolka), ki se je vse prodalo. Naprodaj je bilo tudi dosti grozdja v lepo opremljenih zabojčkih po 5 kg in na drobno. Tudi grozdje se je skoraj vse prodalo. V tem oddelku so razstavili svoje grozdje kmetijska šola, državno vinarsko nadzorstvo, ki je razstavilo razne vnanje vrste namiznega grozdja, in J. Bergmann. Krasno je bilo videti ob desni strani učne dvorane dolgo vrsto grozdnih zabojčkov, ki so se odlikovali po izbranem grozdju in po lepi opre. V tem oddelku je bila zelo zanimiva tudi razstava trvdke Löschnig v Gradcu, ki je postavila na ogled vse potrebščine za vkladanje in razpošiljanje sadja. Cela izložba je bila prav lepo prirejena v sredi z zabojem pravilno vložnega sadja, ki ga je trvdka iz Gradca sem poslala.

Nekaj posebnega je bila letos razstava sadnih in zelenjadnih izdelkov, ki je bila prva te vrste na Kranjskem in ki bo mnogo pripomogla, da se bo povzdignilo tudi pri nas zanimanje za gospodinjske tečaje, v katerih se ima poučevati tudi uporaba sadja in zelenjave. V tem oddelku odlikovale so se naše gospe in gospodinje iz Novega mesta in Kandije. Nabralo se je toliko ukuhanega sadja in zelenjave, da smo lahko ponosni na ta del prireditve. Nad 500 kozarcev različnega sadja in zelenjave je bilo okusno razstavljenih na petih velikih mizah, ki so stale ob levi strani in po sredi dvorane. Odlikovali so se s svojimi izdelki zlasti g. Bergmann, ga. Bloudkova, ga. Gandinijeva, ga. prof. Germova, ga. dr. Goriany-jeva,

ga. Guzeljeva, ga. dr. Hraševceva, gđc. Jakše, ga. Kalčič, ga. Koklič, ga. Krek, gđc. Mehora, ga. Ogoreutz, ga. Rohrmann, gđc. Seidl, ga. F. Smola, ga. dr. Schegulova, ga. Vojska, ga. Volčičeva, ga. Tuček, ga. Zurec iz Kandije, g. Žlogar in kmetijska šola na Grmu. V tem oddelku se je kazalo prav posebno zanimanje za različno sadje, za nove izboljšane kozarce, še posebno pa za različno zelenjavo. Z ukuhanjo zelenjavo so se odlikovali posebno ga. dr. Hraševceva, g. Bergmann in kmetijska šola. Na ogled je bilo v tem oddelku tudi mnogo različnih marmelad ali sadne mezge in sadnih sokov. Vsa ta prireditve se je popolnjevala z razstavo kozarcev in raznih priprav in loncev za ukuhanje sadja. Zastopane so bile v tem oddelku vnanje trvdke pa tudi dve domači, namreč gg. Kenda in F. Seidl.

—r—

Podpore za izboljšanje travnikov.

Naši travniki potrebujejo izboljšanja v enem in drugem oziru. Treba jih je gnojiti, pomlajevati, osuševati itd. Da se tudi za povzdigo travništva kaj več stori, sklenil je deželni odbor, podpirati tiste gospodarje, ki se za izboljšanje svojih travnikov pravočasno oglašijo.

Bilo je mesca julija, ko smo opozorili na to naše gospodarje tudi v „Dolenjskih Novicah“ in jim svetovali, da se pobrigajo za to. Od raznih drugih krajev so se začeli priglašati gospodarji za take podpore. Iz novomeškega okraja se je priglasil en sam posestnik pri kmetijski podružnici, namreč Miha Muhič iz Črmošnjic pri Novem mestu. Vse to kaže, kako malo se brigamo za take stvari in kako malo čitamo po naših krajih. Prepričan sem, da naši gospodarji sploh ne vedo, da se je kaj pisalo o tem, iz enostavnega vzroka, ker ne čitajo „Dolenjskih Novic“ in drugih listov.

Ker je pa stvar važna in velikega pomena za napredek našega travništva, zdi se nam potrebno, da o tej stvari spregovorimo in da opozorimo naše gospodarje na to, kaj se namerava storiti in doseči s temi podporami, pa tudi na to, kako se bodo podpore delile. Seveda je za letos zamujeno, oglašati se za take podpore. Priglasiti se bo pa kazalo v prihodnjem letu.

V kolikor smo se poučili v zadnjem času, se imajo podpore deliti za umetna gnojila in travna semena. Deželni odbor bo dajal prosilcem umetna gnojila in travna semena v ta namen, da se travniki pomladé ali pa na novo napravijo. Pri pomlajenju travnikov se imajo travniki s travniško brano krepko prevleči in posejati s travnim semenom (18 kg semena na 1 oralo) ali pa — če je ruša čisto oslabela — preorati, porabiti eno leto za kako okopavino in potem na novo posejati s travnim semenom (36 kg na 1 oralo). Seveda se imajo tudi dobro pognojiti.

Podpora, ki jo dobi posestnik, obstoji v vrednosti gnojil in travnega semena. Od te podpore je vrniti eno tretjino in še le po preteku treh let. Posestnik se mora pa zavezati, da bo v tem času travnik obdeloval tudi s travniško brano in mora poročati tudi o vspelu pomlajenja, oziroma o košnjah, ki jih bo imel na izboljšanem travniku.

Če je kdo potreben popore za tako izboljšanje, so potrebni gotovo dolenjski posestniki. Zato je pa naša dolžnost, da se tudi pri nas za take stvari pobrigamo in da se otresemo tiste malobrižnosti, ki se nam tako rada očita.

—r—

Politični pregled.

Kranjski deželni zbor je imel dne 9. oktobra 12. sejo, v kateri so prišle na vrsto verifikacije volitev. Da bodo naši čitatelji lažje sodili o tej burni seji, podamo najprej bistvene točke iz odsekovega poročila, ki se tičejo volitve postojnskega in novomeškega volilnega okraja. Poročilo slove:

Volivni okraj Postojna-Vrhniko-Lož je imel 429 volivcev. Oddanih je bilo pri volitvi 367 veljavnih in en neveljaven glas, tako da je nadpolovična večina znašala 184 glasov.

Od veljavno oddanih glasov jih je dobil 194 glasov Josip Lenarčič.

V manjšini je ostal Josip Verbič, ki je dobil 173 glasov.

Razloček med glasovi prvega kandidata proti zadnjemu je znašal torej 21 glasov.

Proti volitvam iz te skupine mest in trgov ni bil podan noben ugovor, pač pa so nekateri volivci v Kamniku ugovarjali proti odredbi c. kr. deželnega predsednika, vsled katere so bili volivci nekaterih vasi, ki spadajo h krajevni občini Kamnik, vpisani v volivni imenik kamniškega mesta.

Ta ugovor volivcev iz Kamnika pa je dal verifikacijskemu odseku povod, razmotrivati o veljavnosti volitev tako v skupini mest in trgov Tržič-Radovljica-Kamnik, kakor tudi v skupinah Postojna-Vrhniko-Lož in Novo mesto-Višnja gora-Črnomelj-Metlika-Kostanjevica-Krško. Dočim so namreč v mestni skupini Tržič-Radovljica-Kamnik volile tudi vasi, ki spadajo h krajevni občini Kamnik, se isti postopek ni vršil pri ostalih dveh skupinah Postojna-Vrhniko-Lož in Novo mesto-Višnja gora-Črnomelj-Metlika-Kostanjevica-Krško.

Pravno naziranje verifikacijskega odseka je to, da se imajo povsod, kjer se gre za volitev iz mest in trgov, pritegniti k volitvam cele politične oziroma krajevne občine, ki so našteje v § 3. deželnozbornskega volivnega reda z dne 5. novembra 1898, dež. zak. št. 40. To svoje mnenje naslanja verifikacijski odsek na tele razloge:

§ 3. navedenega deželnega volivnega reda našteva volivne okraje za volitev poslancev mest in trgov. Pod št. 1. pravi: „deželno stolno mesto Ljubljana“, pod št. 2.: „mesto Idrija“, pod št. 3. in dalje pa navaja samo krajevna imena, kakor n. pr.: „Kranj, Škofja Loka“ itd.

V tem paragrafu torej ni jasno izrečeno, ali naj volijo samo mesta oziroma trgi, ali cele krajevne (politične) občine.

Iskati je sedaj rešitev te nejasnosti tako v besedilu kakor tudi v zmislu vsega ostalega zakona, in v tem oziru daje prvo pojasnilo § 9. odstavek 2., ki pravi: „V dotičnih sodnih okrajih niso obsežene občine, ki so uvrščene v volivni razred mest in trgov.“ V sodnih okrajih torej, ki tvorijo volivne okraje za kmečke občine, se morajo izločiti one občine, ki so našteje v § 3. dež. vol. reda. Paragraf 9. torej jasno pove, da morajo voliti v skupini mest in trgov občine in ne samo mestni in trški kraji.

Pa tudi v ostalem daje ves deželni volivni red podlago za razumevanje § 3. v. r. v tem zmislu, da se gre za cele krajevne občine. Krajevna občina je namreč najmanjša enota, ki jo deželni volivni red pozna.

Če bi hotel zakonodajalec razumeti v § 3. le mestne in trške kraje, bi moral to na kakoršensibodi način izraziti ali sploh le kje omeniti kakšno manjšo enoto kakor krajevno občino.

Če bi se hotelo v § 3. v. r. drugače tolmačiti, se pride lahko do anomalije, da bi župan kakega mesta ali trga, našteje v § 3. v. r. ki ima svoje bivališče izven mesta oziroma trga v kaki vasi, ki spada h krajevni občini bil po § 31. v. r. predsednik volivne komisije, pa niti aktivne volivne pravice ne bi imel.

Z ozirom na to, da je gospod Ivan Plantan svoj mandat odložil in se je vršila potem nova volitev, odpade potreba o veljavnosti te volitve tukaj govoriti. Pač pa je verifikacijski odsek mnenja, da je na eni strani volitev iz skupine Tržič-Radovljica-Kamnik veljavna, medtem ko smatra volitev v skupini Postojna-Vrhniko-Lož kot neveljavno, ker je razloček med glasovi, oddanimi za Josipa Lenarčiča in Josipa Verbiča zelo neznaten in ker je gotovo, da bi prišlo iz vasi, ki so se po mnenju verifikacijskega odseka neopravičeno izločile iz mestne in trške skupine, toliko volivnih upravičencev, da bi bil izid volitve ob pravilni sestavi volivnega imenika drugačen nego je sedaj. Zaradi tega se tej volitvi ne more priznavati veljavnosti.

Dr. Šusteršič naglaša, da se je oglasil kot protigovornik. Sicer se strinja s poročilom verifikacijskega odseka, a potrebna je volivna preosnova, ki onemogoči vsak prepir med mestnimi in kmečkimi volivnimi okraji. Potrebna je obširna in temeljita revizija deželne ustave. Dr. Šusteršič predlaga:

1. Deželni zbor soglaša s pravnim nazorem verifikacijskega odseka, glasom katerega tvorijo po veljavnem deželnem volivnem redu kranjskem le krajevne občine tako kmečke kakor mestno-trške volivne okraje in odločno zavrača temu nasprotno judikaturu državnega sodišča. Deželni zbor izraža tedaj svojo odločno voljo, da se imajo uvrščati pri sestavi volivnih imenikov vsi cenzus-volivci vsake krajevne občine, skupno brez izjeme, bodisi v kmečko ali v mestno občino.

2. Izvolitev poslanca dr. Janko Vilfana se potrdi.

3. V ostalem se odkaže poročilo verifikacijskega odseka pril. št. 122/125 ustavnemu odseku, z nalogo, da izdela načrt preosnove deželnega reda in deželnega volivnega reda, v katerem se na novo odmeji obseg kmečkih in mestno-trških volivnih okrajev.

O tem naj ustavni odsek poroča kakor hitro mogoče.

Poročevalec dr. Pegan še omenja, da je v postojnskem volilnem okraju izpuščenih 523 volilcev; v novomeškem celo 861, ker je posebno krška politična občina velika. — Zoper dr. Peganove in dr. Šusteršičeve predloge so se oglasili Nemci in slovenski liberalci. Grof Barbo izjavi, da bodo Nemci glasovali zoper oba predloga. Liberalci dr. Triller, Višnikar, Lenarčič, dr. Vilfan in dr. Tavčar so skušali ovreči izvajanja poročevalcev, kar se jim pa ni posrečilo.

Ker liberalci s svojimi govori niso uspeli, poslali so v boj poslanca Turka in Supančiča, katera sta razgrajala, piskala, trobila . . . kakor v beznici, metala „smrdeče bombe“ (Stinkbomben), da sta vse zasmradila. — Deželni glavar skliče disciplinarni odsek, kateri razsodi, da se Turk in Supančič izključita od treh sej. Ker nočeta zapustiti zbornice, ukaže glavar uradnim slugam, da ju odstranijo. Ker se še ustavljata, izjavi glavar, da bo rabil v varstvo zbornične dostojnosti skrajno sredstvo: ovadbo na drž. pravdnitvo radi javne nasilnosti. To je pomagalo; kajti vodja liberalcev dr. Tavčar je rekel Turku: „Pepe, sedaj se gre pa za res!“ Obstrukcija je bila premagana. — Potem se je glasovalo. Nemci in slovenski naprednjaki so zapustili zbornico, S. L. S. poslanci so enoglasno sprejeli predlog dr. Šusteršiča. „Slovenec“ to zadevo izvrstno pojasni piščoč:

Verifikacijski odsek je moral podati svoje poročilo, ker so liberalci sami to zahtevali.

Verifikacijski odsek se je moral držati postave in po postavi sta mandata poslancev Višnikarja in Lenarčiča neveljavna. Zato je verifikacijski odsek predlagal, naj se izvolitev teh dveh poslancev ne potrdi.

Kljub temu pa S. L. S. ni tako sklenila, in sicer zato ne, ker se je bila lani kompromisnim potom sklenila začasna volilna preosnova in ker se je takrat povdarjalo od vseh strank, naj novi deželni zbor izdela novo volilno postavu, v kateri naj se tudi končno reši stari spor, ali naj v mestno-trški volilni skupini volijo samo mesta in trgi ali cele mestne odnosno trške občine. Sedanja postava veli poslednje, dosedanja navada ob volitvah pa je bila različna. V nekaterih krajih so volile cele občine (n. pr. Ljubljana, Metlika, Idrija, Kamnik), v drugih pa le mesto ali trg.

Natančno v smislu tega dogovora je postopala v sobotni seji S. L. S. Liberalna stranka se pa tega dogovora ni hotela držati. S. L. S. ni sklenila, kar je predlagal verifikacijski odsek, četudi bi bila po postavi to lahko storila in s tem liberalcem vzela dva mandata. Po svojem načelniku dr. Šusteršiču je marveč S. L. S. predlagala, naj se poročilo verifikacijskega odseka o mestnih in kmetskih volitvah odstopi ustavnemu odseku z nalogo, da izdela in predloži načrt volilne preosnove, kjer se na novo odmejijo mestni in kmečki volilni okraji.

Ker se taka preosnova zamore vsled tozadevnih določb deželnega reda izvršiti le v sporazumu vseh strank, je jasno, da o kakem „nasilju“ niti od daleč ne more biti govora. Liberalci so dolžni S. L. S. zahvalo, ker je S. L. S. proti svojemu pravnemu prepričanju in proti predlogu verifikacijskega odseka postopala skrajno spravljivo. Po dr. Šusteršičevem predlogu je prišel ves spor v tir mirnega pogajanja med strankami, pri katerem ima vsaka stranka sama svobodno odločevati, v koliko se hoče udati ali ne.

Toda liberalcem to ni ugajalo. Oni so hoteli in želeli, da bi S. L. S. uničila jim dva mandata, da bi potem kričali, da se jim godi „krivica“ in „nasilje“. Iskali so kako navidezno „krivico“ od strani S. L. S., da bi s to „krivico“ potem opravičevali to, kar so že naprej za vsak slučaj nameravali: zaprečiti koristno delo našega deželnega zbora! Liberalna stranka ne privoščiti ljudstvu onega, kar ljudstvo že leta in leta zahteva!

Dne 11. oktobra je bila 13. seja, v kateri je glavar naznanil zahvalo prestolonaslednika za čestitko deželnega zbora povodom povišanja njegove soproge v vojvodski stan. Seja se vrši mirno, ker izključenih dveh poslancev ni. Sklene se postava za vodovod v Mošnjah-Brezje, za Cirknico-Rakek. Poslanec Ravnikar in tovariši predlagajo ustanovitev živinozdravnika v Trnovem pri Ilirski Bistrici in po zgledu grmske šole ustanovitev kmetijske šole na Gorenjskem in Notranjskem. Poslanec Hladnik poroča o lovski postavi. Dr. Tavčar je skozi dve uri govoril vse mogoče reči zoper postavu z očitnim namenom zavlačevanja. Veleposestnik Schollmayer in grof Margheri sta naglašala tudi nekatere pomisleke proti postavi, a sta tudi rekla, da želita nekatere izpremembe v korist zemljiških posestnikov. Poslanec Dular zahteva, da se v postavu sprejme kot škodljivka tudi vrana, ki na Dolenjskem napravlja veliko škode na polju. Okrog 11. pred polnočjo je bilo glasovanje, pri katerem je S. L. S. klub soglasno sprejel postavu. Liberalci so hoteli uložiti mnogo nujnih predlogov, a glavar je ostal pri današnjem vspredu ter jih odložil za pozneje. Liberalci odidejo — zgubili so partijo radi „zajca“. — Na to se sprejme statut kmetijske šole na Grmu. — Priporoča se otvoritev mosta preko Kolpe na cesti Kočevje-Brod. — Dovolj se za gospodinske tečaje na deželi leta 1910 15.000 kron. — Sklene se službena pragmatika za deželne uslužbence in nov poslovnik za deželni odbor. — Prošnja občine Suhor za vodovod se na priporočilo posl. Matjašiča usliši, da se stvar nemudoma pospeši. Reši se še mnogo prošnja. Vsled priporočila poslanca Matjašiča se uvrsti cesta Vinica-Preloka mej okrajne ceste. Ustanove se še dve mesti dež. živinozdravnikov. Usliši se prošnja občine Trebnje, da se med okrajne ceste uvrsti pot Nemškavas-Lukovk-Ornuškavas-Trebelno. Cesta Malence v krškem okraju postane do hrvaške meje okrajna cesta. Rešen je vseh dnevni red, razun postave o občinskem redu, ki se nadaljuje o poldan. Seja je trajala čez 17 ur. S. L. S. je vstrajala, dosegla svoj namen v korist ljudstva.

Na Goriškem je 10. oktobra v kmečkih občinah zopet zmagala S. L. S.

Takega poraza naših liberalcev nismo pričakovali. Na tleh leže trhlji stebri svobodomiselstva. Kakor običajno, so se tudi tokrat vrlo držale tolminske gore. Uradni podatki nam sicer še niso znani, vendar ni dvoma, da sta naša kandidata Gregorčič in Kosmač zmagala z nad dvetretjinsko večino.

Glavna komisija v Št. Petru je proglasila izid volitev v kmečki skupini za goriško okolico. Dobili so: Berbuč 1307, Marinič 1333, Zega 1330 glasov. Obljubek 1100, Klančič 1097, Križman 751, Medvešek 319 glasov. Socijalisti so dobili: Tuma 10 glasov, Vrčon 11, Perko 11. Razcepljenih je 18 glasov. Vseh veljavnih glasov je bilo 2433.

Izid v tolminskem je sledeči: Dr. Gregorčič 874, Kosmač 852. Liberalno-agrarna kandidata: Vrtovec 378, Miklavčič 413 glasov.

V sežanskem okraju: Vseh glasov 1087, nadpolovična večina je 544. Od teh je dobil: dr. Gregorin 552, torej le osem glasov večine in je izvoljen, Strekelj 295, Abram 309. Naša kandidata sta pa dobila Stepančič 506, torej mu manjka le 38 glasov do večine. Zlobec 486. — Med tema bo ožja volitev.

Na furlanski strani so zmagali krščanski socialci. Dobili so krščanski socialci: baron Locatelli 390, dr. Meizlik 370, dr. Gasser 366 glasov; liberalci: Blažič 317, dr. Pettarin 333, Nigris 316 glasov.

Tako ima sedaj S. L. S. osem izvoljenih poslancev, enega dobijo še v ožji volitvi; liberalci 1, liberalni Lahi nimajo še nobenega; laški krščanski socialci pa jih imajo 6.

Upati je, da bo S. L. S. najmočnejša stranka v prihodnjem deželnem zboru.

V štajerskem deželnem zboru je deželni glavar Attems odstopil, a se dal pregovoriti, da ostane. Nastop slovenskih poslancev kmečke Zveze kaže, da Nemci ne bodo več mogli zaničljivo prezirati Slovencev, ki zahtevajo svojih pravic in ne pustijo zaničevati slovenskega jezika. Graška zbornica bo še mnogokrat slišala slovenski jezik!

Nemški deželni zbori Nižje-, Višjeavstrijski in solnograški si hočejo za vso bodočnost zasigurati nemščino kot edini dež. jezik. Sklepajo take postave, ki niso v soglasju z drž. temeljnimi zakoni in ki jih cesar narbrž ne sankcionira. Orožje, ki ga vihte zoper Slované, se bo narbrž obrnilo zoper nje same.

Deželni zbor češki je odgoden, ker se ni dosegel sporazum.

Državni zbor na Dunaju je sklican na 20. oktober. Vse kaže, da bo slovanska obstrukcija, ker Nemci povsod nastopajo zoper slovanske pravice. Bienenrth preveč dovoljuje kršč. socialcem, tako da bota češka ministra Začek in Braf odstopila in s tem provzročila padec vsega ministrstva.

V Dalmaciji štrajkajo občinski uradniki, zahtevajoč gmotno zboljšanje.

Radi ogrske krize sprejema cesar razne politike, ali zmagajo predlogi Košut-Andrašjevi še ni znano. — Mažare v Bosni kažejo svojo moč. Ob njih obisku v Sarajevem so visele že tudi mažarske zastave, eno so gimnazijci odstranili, a bili radi tega izključeni iz vseh šol Avstro-Ogrske.

Na Turškem Arnavti ne mirujejo, napadli so vojake, ki so vsled tega bombardirali Rodovce.

Ruski car odpotuje na obisk ital. kralja dne 19. oktobra skozi Monakovo v Italijo. Sestanek se bo vršil na ladijah.

Španci so v vojski proti Kabilom imeli do 20. septb. troškov 30 milijonov peset in od tedaj znašajo vsak dan en milijon.

V New Yorku se vrše velike Hudson-Fultonove slavnosti, in sprejem dr. Cooka in Peary-ja, ki sta baje oba dospela na severni tečaj. Učenjaki o tem še niso izrekli sodbe.

Dopisi.

Kandija. Pretekli teden je ukradel pri g. Zurcu (Štemburju) v Kandiji Ivan Rakoše, učenec I. razreda ljudske šole okoli 150 K. Ukradel je na prigovarjanje Ivana Stritarja, učenca II. razreda, kteremu je tudi izročil ukradeni denar. Zadnji je v družbi svojih enakih tovarišev popival v gostilni Hrastarjevi na Drski, kjer je plačal naenkrat 6 K. Bahal se je, da ima še za eno kravo v žepu. Ker je preveč govoril, se je izdal. Dobili so pri njem le še 34 K, ostalo je brzkone razdelil svojim prijateljem. Ker je Stritar sploh znan kot uzmovič (požušal je že tudi v cerkvi krasti), ga je obsodilo c. kr. okr. glavarstvo v štirinajstdnevni zapor in tri leta v prisilno delavnico. Ali nima c. kr. okrajno glavarstvo nobene postave zoper gostilničarje, ki dajejo takim otrokom in toliko pijače?

Šmihel. S 1. oktobrom se je pričel pri nas enoletni trgovski tečaj za deklice pod vodstvom č. sestre Mihaele. Kot učiteljice sodelujejo č. sestre Angela, Alojzija in Matilda Golob. Tečaj obiskuje letos 18 deklic; z malimi izjemami so vse iz bližnje okolice. Oglasilo se je veliko prošilk, a prošnje so se morale nekaterim odbiti, ker primanjkujejo prvo leto zadostna učila za večje število učenk. Ako ugodni deželni zbor uposlani prošnji, bode prihodnje leto poduk brezplačen, in sprejeto bo lahko večje število učenk. Upanje je, da se dobi tudi kmalu pravica javnosti, ker so dani temu vsi pogoji. Vse štiri učiteljice so napravile izpite na graški trgovski akademiji.

Iz Sent Jerneja. Na svetega Bruno dan šlo je mnogo ljudi že obirat v vinograde. Koder ni toča potokla, bodo imeli še precej dobro letino, le belo grozdje zelo gnije. Tudi vaš izvestitelj se je podal s prijatelji med trgače, ki odbirajo belo in črno, pa gnilo in od toče zadeto, posušeno. Se ve da je to delo zamudno — a potrebno za kakovost bodočega vina — in radi vino-tržtva, da vinogradnik dobi kaj denarja in ohrani dobro ime našim pridelkom. Ker sem bil blizu „Novega Lurda v Rakovnikih“, sem jo kar zavil tje, da se prepričam, je li tudi delavne dni kaj ljudi tam? Že med potjo srečam dve vračajoči se romarici. Ko pa tje pridem, jih je že več ondi molilo. Tudi nekatere trgače sem videl, da so odložili svoje breme in pri Mariji opravili kratko pobožnost. Videli smo tudi, kako stavijo prvo poslopje, ki je že pokrito, da bo služilo potnikom romarjem

o b slabem vremenu. V knjigi obiskovalcev se najdejo imena iz različnih krajev — celo z Dunaja. Praznik sv. Brunona, ustanovnika kartuzijanskega reda, menihi kaj slovesno obhajajo. Uprav te dni so dobili za svojo veliko cerkev nov kras — več kipov do dva metra visokih, ki se postavljajo v dolbine, že prej za to odmenjene. Kipi so izborno delo — došlo iz mesta Nancy na Francoskem. Menihi so nas peljali k slovesnim večernicam, ktere so koralno prepevali, kar na poslušalca naredi globok utis. Kakor glasovi iz drugega sveta — psalmi v slavo Najvišjega, ki nas želi kedaj krog sebe zbrati za nebeške himne. — Žal da vernikom splošno meniške pobožnosti niso pristopne. Marsikatero srce bi se ublazilo.

Kostanjevica. Na velikih Vodenicah, župnija Kostanjevica, je 9. t. m. strela ubila posestnika Miklavža. Dež se je ulil; mož je stopil z ženo in otrokom pod drevo. Zabliskalo se je, strela udarila in mož, ki je slonel na drevesu, se je zgrudil mrtev; ženi in otroku se ni nič zgodilo. Pred nekaterimi leti je strela uzela življenje tudi njegovemu mlajšemu bratu.

Iz Ambrusa. Tudi pri nas se gibljemo. Kolikor bolj se bliža zima, toliko živahneje postaja v naših društvih. V nedeljo 17. t. m. bo blagoslovljenje brizgalnice požarne brambe, popoldne pa priredi k. s. izobraž. društvo veselico s petjem, deklamacijo in igro. Igrala se bo dvodejanka „Dr. Vsezna in njegov sluga Štipko Tiček“. Obeta biti prav zanimivo. Veselje in navdušenje je splošno, a nad vsemi pa leži kakor temen oblak, spomin na g. župnika. Zadnje dni tega mesca se bodo ločili od nas ter šli na Podbrezje. Svoje žalosti ne moremo dosti izraziti. Svetlika se pa, kakor novi dan prihod novega g. župnika. Novega gospoda poznamo že po neumornem delovanju in upamo, da po njihovem prihodu nam zasije novi dan.

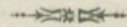
Iz Ambrusa. Prost. gasilno društvo vabi bratska društva k slavnosti blagoslovljenja brizgalnice dne 17. t. m. ob pol 2. uri popoldne. Ob 3. uri se pa vrši veselica, ki jo priredi k. sl. izobraževalno društvo v prid požarni brambi.

Dole. (Lepa, čeprav nagla smrt.) Dne 9. t. m. smo s primerno častjo izročili hladni zemlji truplo obče spoštovanega moža Andreja Vidmarja, s hišnim imenom „Rozmana“. Imel je svoje posestvo v Čepļjah, ki ga je umno obdeloval, redil živino, vinograd v Moravški gori oskrboval ter postavil kmetijo v dober stan in hišo v dobro ime. Kdor ga je poznal, ga je čislal kot moža-poštenjaka, čez vse ga pa je ljubila domača družina.

Pred nekaj leti je začel mož hirati. Ko so vozili neko težo z gozda, ga je voz pritisnil ob bok na želodec in na tistem mestu je vedno čutil bolečino. Zdelo se mu je, kakor da trn globoko zdolaj v životu tiči, ki se ne bo dal odpraviti. Nosil je, kakor sploh kmečki ljudje, ki si v boleznih ne pomagajo precej v začetku, to oviro v želodcu delj časa. Zdad ko je bilo že vse zamujeno, je šel do zdravnikov, ki so pa odmajali z glavo, češ, da je tu vsaka zdravniška pomoč zastoj in operacija brez pomena. V Kandiji pri usmiljenih bratih je mož isto izvedel. Torej ni kazalo drugega kot vrniti se k družini in potrpežljivo čakati, kar je ljubi Bog sklenil. Naročeno mu je bilo le to, naj doma mirno živi in počiva, pa jé po malem, kar mu bo dišalo. 6. okt. zvečer je prišel v domači kraj in sicer v svojo zidanico v „Moravški gori“. Kateri Dolenjec ne gre rad pogledat v vinograd, zlasti ko se bliža čas trgatve in če je vinograd lepo obdelan, vrh zidanice pa še čedno stanovanje? Rajni „Rozman“ si je bil svoj vinograd tako lepo uredil, da mu je bil poleg cerkve in domače hiše narmilejši kraj na zemlji. Pridši v vinograd je bil rajnik ves vesel, s slastjo je jedel in mirno zaspal. Drugo jutro, 7. okt. je potekel v prijaznih pogovorih s sosedi. Nihče ni slutil, da smrt lazi krog hiše. Kar možakarja slabost prime, zavest zbeži, težko dihanje nastopi in svetokriški g. kaplan mu je mogel podeliti le še sv. poslednje olje in papežev blagoslov. Pol ure pozneje je blagi mož izročil mirno dušo svojemu Stvarniku.

Se en nenavaden dogodek iz življenja te družine v pojasnilo krščanske vzgoje in prijaznih hišnih razmer. Ko je † oče sinu Janezu povedal, da ne more zaradi bolezni več kmetije voditi in bo vse njemu izročil, naj si tedaj poišče primerne neveste, sin odvrne: „Oče, prosim vas, le sami mi jo izberite, jaz sem nekoliko boječ in sramežljiv, vi pa vse družine poznate in boste gotovo pravo pogodili.“ In res so oče prav uganili. Izbrali so nevesto v enako trdni kmečki hiši. Dekle si je izprosila teden dni odloga, da se bo posvetovala z Bogom v prejemu sv. zakramentov in s svojo vestjo, nazadnje pa je končno besedo prepustila svojemu očetu: „Če boste vi oče rekli naj grem, bom šla, če ne pa ostanem.“ In oče so rekli, da na vsako bi je ne dali, v to hišo kot gospodinja vstopiti, pa ne branijo.

In zakonska vez je združila dva mlada človeka, ki sta bila menda že od Boga drug za drugega ustvarjena. Mir, sloga in božji blagoslov prebiva pod streho. Zakaj ni povsod tako? Zakaj vsi mladi ljudje ne poslušajo modrega sveta svojih starišev pri tako važni zadevi, ki odločuje celo prihodnost hiše in rodbine? Vem zakaj, pa tudi vem, odkod toliko nesrečnih, nezadovoljnih zakonov.

Belokranjski glasnik.

Iz Suhora. V petek 8. t. m. se je čutil tu precej močan potresni sunek; prihajal je od severa proti jugu. Pri tem so se vrata odpirala, a škode ni posebne.

Deželni glavar Fran pl. Šuklje. — Govor. — (Konec.) Kaj pa izvira iz te pozabljivosti za nas na Kranjskem? Predvsem suho dejstvo, da melioracijski zakon za našo deželo izgubi vsaj dve tretjini pomena ter da je za naše potrebe melioracijski zaklad večinoma neraben in nepristopen. Tistih hudournikov, kateri toliko škodo povzročajo v Dalmaciji, na Koroškem, Tirolskem itd., je vsled geografične konfiguracije v naši deželi le malo. Za zgradbo hudournikov ne bomo mnogo izčrpali melioracijskega zaklada. In poplave! Gospoda moja, dežela naša trpi vsled pomanjkanja vode, ne pa radi velikih vodá in radi poplav! Istotako izsuševanje in namakanje zemljišč se ne more, ako abstrahiramo od ljubljanskega barja, pri nas vršiti v tako velikem štilu, da bi se morali zatekati z večjimi zahtevami k temu zakladu. Faktum je, da je dežela Kranjska, ako ostane pri tej ozkosrčni interpretaciji melioracijskega zakona, vsaj večinoma izključena od melioracijskega zaklada, kakor hitro se vodovodne naprave iz njega ne bodo več upoštevale. V istini v grozen položaj zaide Kranjska, ako se temu ne odpomore. Prebivalstvo naše v onih kraških pokrajinah po Notranjskem in Dolenjskem, kjer vode ni ne za ljudstvo in ne za živino, si samo pomagati ne more. Vsak razvoj gospodarstva je nemogoč in le naravno je, da ljudstvo kar trumoma beži od rodne svoje grude ter si boljši pogoj obstanka išče onstran morja.

Mi pridigujemo našim kmetom: Dvignite živinorejo! Da, v tem pogledu imamo prav ugodne razmere v Suhi krajini, na Belokranjskem, deloma tudi na notranjskem Krasu, a kako je mogoče, da bi se kmet uspešno in intenzivno bavil z živinorejo, ako vsako leto po večkrat pritisne suša, ako mora svojo govejo živino tirati 3 do 4 ure daleč, da pride do požirka vode in ako je naposled primoran, iznebiti se je za slepo ceno, da mu doma v hlevu ne pogine.

Pa zopet pravimo, Belokranjec, kateremu je Bog zemljo kar ustvaril za trto in njeno kulturo, naj gleda na to, da bo vinski pridelek njegov v istini primeren preugodnim naravnim pogojem. Ali prezirati ne smemo, — glavna zapreka razvoju belokranjske vinske produkcije tiči v zanemarjenem kletarstvu. Umno kletariti brez zdrave vode je nemogoče. Kletarstvo zahteva največjo snago pri posodi itd., in kako more belokranjski producent dejansko kaj storiti v tem pogledu, ko čestokrat v celi vasi niti toliko vode ni, da bi majhen škač napolnil. Napredek narodnega gospodarstva nujno zahteva, da se odpravi ta grozni nedostatek, istotako pa tudi zahteva higijena, zdravstvo. Ne bom govoril obširneje o tej stvari, opozarjam Vas le na v istini grozni položaj, ako zbolí kdo recimo za vročinsko boleznijo tam kje doli v črnomaškem okraju! Ni še dolgo tega, kar je prišla deputacija belokranjska k meni kot svojemu poslancu prositi me za Božjo voljo, naj se potrudim za to, da dobe že enkrat vodovod, in kar pretreslo me je, ko je eden od deputacije, župan neke belokranjske občine, mi dejal: Naši bolniki v vročinah ne trpe mnogo manj, nego Izveličar naš na križu. Ali ne uvideva država, da je sveta dolžnost njena, našim vodorevnim pokrajinam že iz tega razloga pomagati do zdrave pitne vode? Kaj pomagajo vse zdravstvene naredbe, kaj pomagajo deželni zdravstveni referenti in zdravstveni nadzorniki, ako slaba, okužena voda razširja kali nalezljivih bolezni in ako naravno pomanjkanje snage v takih krajih zavira ozdravljenje bolnikov.

Naposled je država še v drugem oziru zelo prizadeta pri tem, da se enkrat reši pereče vprašanje vodne oskrbe na Kranjskem. Mi smo mejna dežela, in ako pride do vojske, — česar nas Bog začuvaj, — tam doli na jugu, bode baš naša Notranjska in naša Dolenjska največjega strateškega pomena. Sicer pa tudi že v mirovnih časih! Sedaj se govori o tem, da hoče vojna uprava tam blizu Št. Petra pri Postojni napraviti veliko artiljerijsko strelišče. Vse bo v redu, samo vode ne bodo imeli, ne

moštvo in ne konji, ako država ne gre na roko deželi Kranjski, da iz studencev ob Nanosu razpelje vodo po celi Pivki.

Jaz mislim, to malo zadostuje, da dokaže, da vodna oskrba za naše kraške pokrajine ni samo lokalno vprašanje vojvodine Kranjske, temveč da jo zahtevajo tudi znameniti oziri celokupne monarhije.

Gospoda moja, jasno je, da tisti odlok poljedelskega ministrstva, ki je povzročil današnji predlog, ne more biti zadnja beseda. Država se ne sme postavljati zgolj na negativno stališče. Ta odlok ministrstva zavira zastop vojvodine Kranjske v sila važni kulturni akciji in nujno potrebno je, da se to redresira. Dovolite mi, da pokažem čisto enostavno pot, po kateri bi se za vozežena stvar najlože zopet dala spraviti v pravi tir.

Gospodje! Marsikoga izmed nas je pač osupnilo, ko je pred dobrim letom se objavil nadrobni načrt, kako hoče država priskočiti Dalmaciji in Primorski na pomoč. Marsikdo izmed nas se je vprašal, zakaj žrtvuje država — in prav po vsej pravici — toliko milijonov za Primorje in krajjestvo Dalmatinsko. Gospoda, odgovor je lahek: prvič, ker se dosedaj ničesar ni bilo storilo za ti deželi, tako da mora vsakega razsodnega Avstrijca rdečica sramote oblititi, ako vidi, kaka mačeha je dosihmal Avstrija bila tem južnim pokrajinam. Ali jaz Vas vprašam, nimamo li tudi na Kranjskem celo vrsto okrajev, ki so od pamtiveka ravnotako bili zanemarjeni, kakor recimo Boka Kotorska ali kninsko okrajno glavarstvo. Smelo trdim, da se okrajno glavarstvo črnomaško, kočevsko in velik del novomeškega okrajnega glavarstva v tem žalostnem pogledu lahko kosata s katero si bodi zanemarjeno pokrajino dalmatinsko.

Belokranjski prijatelj mi je nekda je dejal: Ako ne bi imeli v okraju žandarje in davčnega eksekutorja, bogme niti znal ne bi, da živimo v kulturni državi. (Dr. Tavčar: Hvala Bogu, da imamo v Ljubljani Schwarzove žandarje!“) — Imate pa tudi še nekaj drugega. — (Dr. Tavčar: „Eksekutor pa je dežela!“)

Iz druge strani pa opravičuje državno pomožno akcijo za Dalmacijo in Primorsko baš ta okolnost, da sta obe ti deželi kraške tvorbe ter da je vsled tega njih kultura z velikimi težavami združena. To vidimo tudi pri cestah. Lahko izpeljete ceste tam, koder imate razvite doline in razvito vodovje. Na Krasu tega ni, karakteristični značaj Krasa tiči v tem, da njegov svet razvitih dolin ne pozna ter da se mu vodne sile v v zemljo ponicaajo. Vi imate tukaj čudno zmes visokih planot in globokih koritov, in tam cesto napraviti, čez tak svet izpeljati cesto, to je združeno z neprimernimi stroški. Ne čudite se, ako pridete na Kočevsko, ako pridete na Belokranjsko, tem deloma škandaloznim cestnim zvezam. Navedel bom le en slučaj. Vinica na Kolpi tik hrvaške meje je v trgovinskem oziru precej znamenit kraj. Iz Vinice drži občinska cesta do farne vasi Preloka in odtod do Adlešičev. Ta občinska cesta ima na nekaterih mestih strmca 18 do 20 odstotkov. Vsak naliv jo razdere. Dolga je 15 km. Sedaj jo morajo vzdrževati prizadete občine. Samo en krik je po teh krajih: Rešite nas tega bremena, skrbite za preložitve te važne proge. Zahteva je popolnoma osnovana in opravičena. Iz tehniških in prometnopolitičnih razlogov jo priporoča tudi deželni stavbni urad. Da jo preložimo in da jo spravimo v dober stan, potrebujemo le za to občinsko cesto po mnenju naših deželnih inženirjev stavbne glavnice 120.000 K. Če bi tedaj tudi dežela po sedanjem zakonu smela prispevati eno tretjino, torej 40.000 K, kako bode siromašen okraj in kako bodo siromašne prizadete občine zmagale horendno svoto ostalih dveh tretjin, to je 80.000 K. In vidite, ti ljudje okolu Preloke, ki s svojimi davki prispevajo redno in pošteno k vsem stroškom državnih železnic in prispevajo k vsem stroškom državnih deželnih cest, po katerih danes že frče avtomobili, oni sami pa morajo, ne da bi jim kdo pomagal, po tej vratolomni občinski cesti mučiti svojo živino ter spraviti svoje lastno življenje čestokrat v največjo nevarnost.

Potrebščina za najnujnejše druge cestne zgradbe zgolj v črnomaškem cestnem okraju je proračunjena okroglo na 800.000 K, v celi deželi pa potrebujemo na podlagi že vloženi in po več let v obravnavi stoječih prošenj za ceste okroglo 6.000.000 K.

Gospoda moja, ne bom dalje mučil Vaše pozornosti. Jaz mislim, da sem dovolj povedal v utemeljitev svojega nujnega predloga. Najvitalnejši interesi dežele naše zahtevajo, da ne vtaknemo tiho in mirno v žep dopis poljedelskega ministrstva, ki vsaj za večje naše vodovode nam zapira prispevke iz melioracijskega zaklada. Mi moramo svoj glas vzdigniti proti temu, da se na tak način oškoduje dežela kranjska. Ali, gospoda moja, mi moramo, opirajoč se na dejanske razmere, katerih žalibog go-

spodje pri zelenih mizah dunajskih ne poznajo, storiti še korak dalje ter zahtevati državno pomoč tudi pri onih cestnih zadevah kranjskega Krasa, kojih zmagati vsled preogromne potrebščine dežela kranjska in ubožno prebivalstvo nikakor ne morejo.

Gospoda moja! Iz tega mesta kot deželni poslanec, nič manj pa tudi ne kot deželni glavar, v svesti si svojih dolžnosti Vam topla priporočam svoj nujni predlog. — Vsi poslanci so glasovali za ta predlog, katerega vlada pač ne bo mogla prezreti.

Čujte, čujte Belokranjci! Po državnem zakonu z dne 30. decembra 1907. (državnega zakonika št. 281) ima se zgraditi normalnotirna železnica iz Novega mesta v smeri proti Karlovcu, in sicer ali čez Metliko s postransko progo na Črnomelj, ali pa čez Črnomelj in Metliko, in sicer s proračunanimi stroški 18,400.000 kron. (Člen I.)

V svrhu pokritja teh stroškov se je vlada pooblastila, da izda državne zadolžnice v enakem znesku. (Člen III. navedenega zakona.)

V kratkem poteče dveletna doba, odkar se je razglasil omenjeni — a belokranjska železnica se še vedno ne gradi.

Pač pa je finančni minister Bilinski že izdal državne zadolžnice za zgorajšno svoto, in sicer zakladne listine („Schatzscheine“).

Denar za belokranjsko železnično zgradbo je tedaj že tekkel v državno blagajno.

Toda namesto, da bi porabil ta denar za zakonito določeno železniško zgradbo, izdal ga je finančni minister Bilinski za druge državne namene.

In to je pravi vzrok, zakaj da železniška zgradba noče izpod rok!

Seve, železniška uprava se izgovarja na znani belokranjski spor radi proge — toda ta spor bi bila železniška uprava lahko rešila že zdavna v prilog eni ali drugi progji. Sicer pa znatnega dela proge oni spor ne zadene — tedaj bi se bilo vsaj z zgradbo tega dela lahko pričelo že zdavna.

Toda denarja ni — in brez denarja se ne gradi nobena železnica.

Denarja pa zato ni, ker se je za belokranjsko železnico določena svota — brez dovoljenja državnega zbora! — porabila v druge namene.

Slovenska liberalna stranka, ki ima baš v dolenjskih in še posebej v belokranjskih mestih toliko vernih in vanjo zajubljenih pristašev, vse to dobro vé; a pogoltnila je vse in kuje celo v nebo finančnega ministra Bilinskega, ki se brani dati potrebni, po zakonu zajamčeni denar za zgradbo belokranjske železnice. Bilinski ima vso potrebno potuho pri naši liberalni stranki, ki se mu je popolnoma udinjala.

In za to je Bilinski ljubljanskemu mestu odpisal tisti „dolga“ 900.000 kron.

Bila je navadna kravja kupčija! —

Da bi pa liberalci zakrili svoje početje — razširjajo sami vest, da je „belokranjska železnica v nevarnosti“ in da baje nameravajo zgraditi železnico čez Kočevje — če tudi vsak človek, ki zna brati, iz zgoraj navedenega zakona sprevidi, da se sme in mora zgraditi le in samo železnica iz Novega mesta na Metliko in Črnomelj, odnosno iz Novega mesta na Črnomelj in Metliko.

Da, belokranjska železnica je v nevarnosti, da se zgradba še naprej zavleče — vzrok pa je le ta, da denarja ni. In zakaj da ga ni, smo pojasnili. Vse „zasluge“ za to ima finančni minister vitez Bilinski!

Zato pa naši liberalci vpijejo „Živijo Bilinski!“ in so njevovi pasje pohlevni služabniki in hlapci!

Mi pa in z nami zavedni belokranjski narod, kličemo: Proč z Bilinskijem, proč s sedanjo vlado, ki noče pričeti z zgradbo tako nujno potrebne belokranjske železnice, če tudi je v ta namen že dobila potrebna denarna sredstva!

Poslanci S. L. S. bodo storili svojo dolžnost! „Slov.“

Zavlačenje zgradbe belokranjske železnice v dež. zboru. Posl. Matjašič in tov. predlagajo: Državni zakon z dne 30. decembra 1907, drž. zak. št. 281, jasno določa, da je normalnotirna železnica od Novega mesta preko Metlike do Karlovca (belokranjsko železnico) dogotoviti in prometu izročiti do 31. oktobra 1910. Navzlic temu jasnemu besedilu se zavlačuje zgradba te proge na tak način, da danes niti trasa ni določena, ter da je popolnoma izključeno, da bi se v tekočem letu moglo pričeti z zgradbo. Naravno je, da se je vsled tega nepopisno razburjenje polastilo prizadetega prebivalstva, zlasti onega v Belikrajini. Z ozirom na to dejstvo pozivlja se c. kr. železniško ministrstvo najodločneje,

da nemudoma ukrene vse, česar treba v izvršenje gori omenjenega državnega zakona ter toliko zaželjene belokranjske železnice.

Za odpravo klancev na Karlovski državni cesti. Poslanec Matjašič in tovariši so vložili sledeči samostalni predlog: Visoki deželni zbor naj sklene: C. kr. ministrstvo za javna dela se pozivlje, da pospeši odpravo klancev na Karlovski državni cesti od Suborja preko Metlike do deželne meje ob Kolpi.

Žumberk-Marindol v deželnem zboru. Dr. Krek in tovariši interpelirajo, ker pandurji, financarji in občinski uradniki žumberškemu in marindolskemu ljudstvu prete z vojaki ter ga hujskajo zoper kranjsko deželo, s katero se hočejo ondotni prebivavci združiti. Ondotno ljudstvo trpi pod bremenom, ki jih jim naklada zakon, kateri pa glede njih nima nobene veljave, ko ne pripadajo ne Avstriji ne Ogrski. Ljudstvo nabira podpise za priklopitev h Kranjski. Poslanci vprašajo: Kaj hoče deželni predsednik storiti v varstvo Marindolcev in Žumberčanov proti opisanemu nasilju? Ali hoče deželni predsednik poskrbeti, da se žumberško in marindolsko vprašanje že sedaj konečno reši v zmislu zgodovinskih pravic in splošne želje tamošnjega ljudstva?

Domače novice.

Zaupniki S. L. S. na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem, Primorskem se snidejo v Ljubljani v nedeljo 17. t. m. Vzdignite se kot en mož tudi dolenski zaupniki, da pokažemo svetu, da je v našem taboru združena Slovenija. — K shodu pridejo zastopniki češki, poljski, rusinski in hrvaški.

Duhovske vesti. Župnija Gora pri Sodražici je podeljena č. g. Dom. Janež, župniku v Studnem. — Začasni pokoj je dovoljen č. g. Val. Jakelj, župniku v Sv. Križu nad Jesenicami ki zdaj biva v Kandiji. — Premeščena sta č. gg. kapelana Leopold Černe iz Sodražice za župnega upravitelja v Babno polje in Francišek Pavšič iz Naklega v Sodražico. — Župnijskega izpita v jesenskem terminu so se udeležili med drugimi č. gg. Bartel Bertold, kapelan v Sostrem; P. Stanislav Dostal, kapelan v Metliki; Podlipnik Jožef, žup. upravitelj v Selih pri Šumbregu.

Osebnosti. Finančni komisar dr. R. Kermavner je iz Ljubljane premeščen kot davčni referent h glavarstvu v Novo mesto. — C. kr. davčni oficijal Valentin Novak iz Kranja je prestavljen v Metliko.

Cerkvene tiskovine, prirejene po določbah zadnje sinode, dobivajo se tudi v tiskarni J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Rokodelsko društvo. Kot podporni član je pristopil k kat. društvu rok. pomočnikov, č. g. Ivan Globevnik, župnik na Polšniku, ter plačal za enkrat 5 K. P. n. g. Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani, pa je, ob priliki njegovega pohoda v rok. društvu, podaril društvu 10 K. Bog plačaj obema gospodoma in obudi mnogo posnemalcev.

Vseslovenskega shoda v Ljubljani se udeleži v nedeljo zastop „Kmečke zveze za novomeški okraj“ in več drugih zaupnikov. Skupni odhod se naznani posameznikom.

Redek lov. Dne 9. t. m. ustrelil je Franc Beg iz Gor. Sušic, lovec g. Ivana Pezdirca iz Dol. Sušic beloglavega jastreba, kateri meri z razprostrtimi krili 2:73 m. Na prošnjo tukajšne gimnazije prepustil je istega g. Pezdirca proti plači 30 kron zavodu v učne namene.

• **V cesarice Elizabete žensko bolnico v Novem mestu** je bilo meseca septembra 1909 vzprejetih 50 bolnic, od prejšnjega meseca jih je ostalo 63; v oskrbi toraj 113. Od teh je zapustilo zavod ozdravljenih 35, izboljšanih 17, neozdravljenih 5, umrle so 2; skupaj toraj 59, ostalo jih je za mesec oktober 54 v oskrbi. Oskrbovalnih dni se je nabralo 1835, povprečno tedaj 16:23 dneva na eno bolnico. Darovali so sledeči dobrotniki naslednje stvari: G. Maks Ličen, vinski veletržec v Rihemberku 1 košek grozdja in 2 koška breskev, N. Planinšek iz Kamenc več sadja, Anton Osolnik iz Muhaberja 1 košek grozdja, N. Vidmar iz Broda sadja in jajec, g. dr. Karol Slanc v Novem mestu veliko množino krompirja. Prisrčno se zahvaljujemo vsem p. n. dobrotnikom in jih prosimo, da nas tudi v bodoče ne zabijo.

Železnična nezgoda se je dne 9. oktobra pripetila pri vlaku od Novega mesta proti Ljubljani na Grosupljem, ker je en voz skočil s tira in trčil ob tovorni vlak. Ponesrečil se ni nihče, le vlaki so imeli zamudo.

Begunec. Tukajšnje okrožno sodišče je obsodilo kočevskega razgrajaca Weinschrotta na 5 mesecev težke ječe. Bil je v prostosti proti kavciji 300 kron. A sedaj, ko je imel nastopiti vojaško službo, jo je popihal čez mejo — pravijo v Švico.

Potres. Dne 9. oktobra okrog 11. ure je bil par sekund trajajoč dokaj močan potres. Po sobah se je pohištvo gugalo, sem ter tje se tudi belež odlašil. Vendar ni bilo hujše nesreče. Vsled poročil so čutili potres po vseh slovenskih deželah; najmočnejši je bil v Zagrebu, kjer so se na hišah pokazale razpoke. Po raznih hrvaških mestih so se podirali dimniki. — V mnogih krajih so zazvonili zvonovi. — Vendar se ne bere o večjih nesrečah. — Bil je potres tudi v drugih krajih, n. pr. v Kalabriji. — Zvezdoznanci so opazili na solncu več skupin solčnih peg. Ugibajo, da utegnejo biti pege v zvezi s potresi.

Marijin otrok. Vodilo za ude Marijine družbe; priredil in založil cistercijanski red v Zatičini. Ta priljubljena in mična knjižica bode izšla na mnogostranske prošnje v drugem natisu okoli novega leta. Dobivala se bode naravnost pri založništvu v Zatičini in v vseh knjigarnah. Tisk in lično vezavo oskrbi tvrdka J. Krajec nasl. v Novem mestu. Kaj več o njej, ko izide.

Gospodarske drobtine.

— **Preosnova kmetijske šole na Grmu.** Deželni zbor je v eni zadnjih sej sklenil, da se šola na Grmu preuredi in na ta način olajša obisk in sploh vse šolanje na tem zavodu. V ta namen se ima ves pouk kmetiskim potrebam primerno urediti, stroški šolanja pa znižati. Po novem načrtu dobimo na Grmu dve šoli, namreč zimsko šolo in letno šolo. Zimska kmetijska šola bo trajala dve zimi in ima podati v tem času tisto strokovno izobrazbo, ki je dandanes kmetovalcu neobhodno potrebna. S to šolo naj se učenci usposobijo za kmetovanje po živinorejskih in poljedelskih krajih naše dežele. Pouk v zimski šoli obsega obe zimi po pet mesecev, skupaj deset mesecev. Prične se vsako leto z mesecem novembrom in traja do konca marca. Letna šola trpi eno celo leto in ima namen, poučevati učence pred vsem v vinogradništvu, kletarstvu, sadjarstvu in uporabi sadja. S to šolo naj se usposobijo učenci za gospodarstvo po vinorodnih krajih naše dežele. Zimski tečaj v tej šoli traja od novembra do konca marca, skupaj pet mesecev, poletni tečaj pa od aprila do konca oktobra z enomesečnimi počitnicami meseca julija, skupaj toraj šest mesecev, tako da traja cel letni tečaj 11 mesecev. Učenci letne šole, ki se želijo bolj temeljito izobraziti v živinoreji, mlekarkstvu, travništvu in drugih pomožnih vedah, lahko vstopijo po končani letni šoli v drugi tečaj zimske šole, tako da dovrše popolni kmetijski pouk v poldrugem letu. — Na šoli se imajo prirejati tudi daljši in krajši tečaji, da se popolnuje praktična sposobnost učencev, ki obiskujejo zimsko šolo in da se daje tudi drugim prilika, poučevati se o napredku posameznih kmetijskih panog. Za sinove kranjskih posestnikov je ustanovljenih 30 deželnih štipendij in sicer 20 po 150 K za učence zimske šole in 10 po 300 K za učence letne šole. Plačujoči učenci plačujejo za hrano in stanovanje tudi po 150 K za en tečaj oziroma po 300 K za oba tečaja na leto.

— **K letošnji trgatvi.** Neprestano slabo vreme nas je prisililo, da smo se zadnji teden sploh lotili trgatve. Vzlic raznim letošnjim neprilikam, ki so prišle nad naše vinograde, se bo pri skrbnem in snažnem kletarstvu dobilo vendar dosti dobre kapljice, zlasti po vinogradih, kjer se je cepilo bolj zlahtne vrste grozdja. Grozdje je namreč v zadnjem času še dosti hitro dozorevalo in kdor ga je pri trgatvi skrbno odbiral, bo imel tudi zadosti dober pridelek za letošnje malo ugodno leto. Nabralo se je pa toliko grozdja, da zmanjkuje marsikomu posode.

— **Pecljanje grozdja.** V takih letih kakor letos ni zadosti, da grozdje skrbno odbiramo in da ločimo gnjile jagode od zdravih, ampak priporoča se tudi, da grozdje pecljamo in da ga čim preje stiskamo. Če pustiš trop v kadi s hlastninami kipeti, kakor je pri nas navada, potem nam posebno letos hlastnin več škodujejo kakor koristijo, kajti mošt se navzame iz hlastin raznih snovi, ki kvarijo okus in povzročijo, da mošt raje rjavi. Posebno letos se je zaradi tega priporočalo, grozdje pecljati in pecljano grozdje čim preje otisniti. Tudi pecljano grozdje daje v takih letih kakor letos manj okusno vino, če ga pustiš dlje časa na tropu in tudi vino, ki raje porjavi. Zato pa pecljati in takoj stiskati!

— **Pretakanje vina.** Vino iz skrbno odbranega in popolnoma zdravega grozdja se bo lahko pozneje in po navadi pretočilo, vino iz nagnjitega grozdja se mora čimpreje, najboljšo takoj po glavnem kipenju pretočiti, kakor hitro se glavni del droži usede, kajti v teh drožeh je mnogo slabih in gnjilih tvarin, od katerih je treba mošt ločiti, da se dobi okusnejša in bolj zdrava pijača.

— **Jesensko gnojenje travnikov.** Naši travniki potrebujejo gnojenja, ako hočemo z njih kaj več pridelati. Ne prepuščajmo jih toraj same sebi in ne pričakujemo vsega od spomladne moče, ampak gnojimo jih! V tem oziru je pa jesensko gnojenje več vredno kakor spomladno. Lansko leto so gospodarji na spomlad kupovali gnojila. Kupujmo jih raje jeseni, ker se jesensko gnojenje bolj sponaša. Prva naročitev gnojil pri kmetijskih podružnicah je že odšla. Nujno priporočamo tudi vsem drugim gospodarjem, ki želijo gnojiti travnike, da si že jeseni prekrbe potrebna gnojila.

— **Jesenska praha.** Prazne njive naj se ne puščajo čez zimo v celini, ampak naj se preorjejo in spraje. Jezenska brazda naj se pa dosti globoko vreže, da se zemlja kolikor mogoče zrahlja in navzame gnojilnih snovi iz zraku. Jesenska brazda da — na spomlad pol gnoja. To je star pregovor, po katerem bi se morali tudi pri nas bolj ravnati. Pred zimo bi morala biti vsaka njiva ali obsejana ali pa sprašena. Tako lice bi moralo imeti naše polje!

Ameriški novičar.

— **V Ameriki sleparili rojake.** Newyorški avstrijski konzul je dal zapreti tri Avstrijce, ker so sleparili svoje rojake. Ti trije sleparji: Tom Zielinsky, Frank Siwik in John A. Soltysek, so prodajali raznim izseljencem iz Avstrije nekaka pisma, s katerimi bi naj bili prosti vojaške službe v domovini. Za ta pisma so računali po 15 do 100 dolarjev.

— **St. Paul, Minn.** Rev. A. Ogulin, župnik tukajšnje cerkve sv. Bernarda, ki je letos obiskal staro domovino, je obhajal v torek, dne 21. t. m., srebrni jubilej svojega mašništva.

Rev. J. M. Solnce, župnik tukajšnje cerkve sv. Neže, bode obhajal svoj srebrni jubilej tretjo nedeljo oktobra t. l. to je, dne 17. t. m. Na isti dan se je preložilo slovesno polaganje temeljnega kamena nove cerkve sv. Neže. Gradnja prav hitro napreduje.

Rev. J. Varh, doslej pomožni duhovnik tukajšnje cerkve Srca Jezusovega, pojde kot župnik v Marystown. Ta kraj so doslej oskrbovali č. gg. frančiškani iz Chaske.

Rev. F. Mazir, doslej v Nicolletu, pojde kot župnik v St. Walburgo.

— **Aldridge, Mont.** Tukaj je umrl Pavel Rigler, član društva sv. Jožefa št. 17 J. S. K. J. in W. G. of Miners Union. Po dolgi in mučni bolezni je mirno zaspal v Gospodu dne 8. sept. Bil je tih človek in jako priljubljen pri vseh. V Aldridge je bival 14 let. Delal je v premogokopu 9 let in potem, ko si je nekaj prislužil, je kupil saloon, katerega je imel nekaj let. Pokojnik je bil doma iz Podgore pri Dobropoljah na Kranjskem. Tukaj zapušča žalujočo vdovo in 6 nedoraslih otrok. Pogreba se je udeležila tudi premogarska unija (W. F. of M.) in veliko rojakov.

Smešnice.

(Uganjka.) A.: „Kje je največje praznoverje?“ — B.: „Pri ženskah!“ — A.: „O ne, temveč pri lovcih!“

(Vsem ustrezno.) Velika množica ljudstva se je nabrala na kolodvoru pred odhodom vojakov v vojsko. Razume se, da je bilo največ žena in otrok, ki so se poslavljali od svojih mož in očetov. Nekatere žene so bile celo tako žalostne, da se niso dale ločiti ter so hotele na vsak način z možmi v vojsko. Seveda vojaštvo tega ni dovolilo. — V svoji obupnosti se vržejo žene na železnični tir in ne pusté vlaka naprej. — V tej zadregi pride vojaški poveljnik, zapové pripeljati še nekaj vozov ter je da priklopiti zadej in ukaže ženskam in otrokom vstopiti, ki želé v vojsko. Ko so bili v nekoliko trenutkih vozovi zasedeni se isti zatvorijo. Na to zapové komandant zadnje vozove zopet odprečiti ter spusti vlak z vojniki naprej, a vozovi z ženskami in otroci so ostali doma.

Listnica uredništva:

Radi poročil o dež. zbornu naj č. gg. dopisniki potrpe.

Sejmi na Dolenjskem v mesecu oktobru.

Ker bo 19. oktobra 1909 v Novem mestu veliki letni Lukežev semenj, se Kandijanski preloži na četrtek 28. oktobra 1909.

V Kočevju 16.; v Radohovi vasi 18.; v Novem mestu (letni sejm) 19.; v Kandiji pri Novem mestu 28.; na Veseli gori pri sv. Rupertu 27.; v Mokronogu in v Žužemberku 28. V torek po sv. Simonu in Judu (2. novembra) v Črnomlju.

Loterijske številke.

TRST, 9. oktobra 48 89 2 24 63

Darovi za dijaško kuhinjo v Novem mestu.

Dobrotniki iz Novega mesta in Kandije so dali 284 K 60 h in sicer: a) za celo šolsko leto: dr. P. DeFranceschi 20 K; Luđ. Illovky, posestnik, 7 K; dr. J. Kavčič, predsednik c. kr. okrožnega sodišča, 20 K; baron V. Rehbach, c. kr. okrajni glavar, 20 K — Za pol leta: dr. V. Abazhiž, sodni svetnik, 6 K; Jos. Bergmann, lekarnar, 10 K; dr. S. Elbert, prošt, 20 K; dr. J. Globelk 5 K; J. Krajec, posestnik, 10 K; Fr. Povše, kanonik, 10 K; dr. Alb. Poznik, notar, 5 K; dr. A. Rogina, c. kr. državni pravdnik, 10 K; dr. K. Slanc, advokat, 100 K. — Za leto 1909: J. Virant, kanonik, 5 K. — Za mesec oktober (Teh dobrotnikov o pozameznih mesecih ne bomo navajali, ampak samo skupno svoto): Andr. Agnitsch, klepar, 1 K; Auman, c. kr. davčni oskrbnik, 1 K; Čižmek, c. kr. oficijal, 1 K; gospa M. Durini, 60 h; Foršek, posestnik in pek 60 h; Jos. Gerdešič, dvorni svetnik, 4 K; gospa Pavla Hočevar, 1 K; J. Košak, posestnik, 1 K; tiskarna Krajec nasl. 2 K; Jak. Mikolič, posest., 1 K; Neimenovana 2 K; J. Perko, sodni oficijal, 1 K; dr. A. Pilshofer, c. kr. vladni tajnik 2 K; A. Pöll pl. Föhrenau, oberstlajtenant v p., 2 K; K. Pristov, davčni sluga, 60; E. Rizzoli, c. kr. sodni svetnik, 1 K; V. Rohrmann, vodja kmet. šole, 1 K; Ferd. Seidl, posestnik, 1 K; Ign. Šalehar, župnik v p. 10 K; A. Šproc, okr. tajnik, 60 h; dr. J. Vavpotič, 1 K; Vidic, c. kr. poštni oskrbnik, 1 K; Jos. Gnidovec, kapit. vikarij, 1 K; Jos. Zurec, župan 1 K; dr. V. Žitek, advokat, 2 K; A. Žlogar, kanonik 2 K; Reitz, urar, 60 h; F. Splihal, kavarnar, 1 K; gospa pl. Fichtenau 1 K; J. Jarc, c. kr. sodni svetnik, 1 K; Kaléič, bolnišničen oskrbnik, 60 h.

Drugi dobrotniki so dali: Fr. Brežnik, c. kr. gimn. ravnatelj, 20 K; M. Brunner 2 K; dr. Slanc iz neke poravnave v Mokronogu 100 K; Medved posestnik in voznik, 3 K 20 h; duhovni svetnik Mih. Saje, 5 K; mestni kaplan Kurent, 10 K; Jakše, gostilničar, dve vreči krompirja.

Srčno zahvaljujem vse blage dobrotnike. Obžalujem, da so nekateri izostali. Ako sem bil jaz morda kamen spodtike, naj blagovolé pa dalje zopet dajati — vsaj jaz odidem. Srčno pa prosim živil. Zelje je jako lepo obrodilo; bi ga li ne mogli nekateri v kratkem poslati, da ne bo treba kupiti? Sicer pa se sprejme vsak zemeljski plod, ki ga more mladina uživati.

Dr. Jos. Marinko.

Sprejme se vajenec

v knjigoveznici

J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Išče se dekleta

od 15 do 16 let starega, poštenih starišev, ki je dovršila ljudsko šolo, zmožna ročnih del, opravljala bi hišna opravila in vadla se v prodajalni; plača po dogovoru.

Natančnejša pojasnila se zvedo pri Alojzu Dim, gostil. v Šmihelu pri Rudolfovem.

(280-21)

Proda se na javni

prostovoljni dražbi
dne 20. oktobra v Prečni pri Novem mestu

posestvo zraven nove farne cerkve

obstoječe iz: hiše, gospodarskega poslopja, njiv, hoste, travnikov. Pri hiši je gostilna s trafiko, žganjetoč in pravica prodaje mešanega blaga. Proda se ali vse vkup ali pa tudi hiša posebej, zemljišče posebej. V hiši je električna razsvetljava.

Ob enem se bode prodalo, ako bode čas dopuščal tudi konji, vozovi, orodje, pohištvo, vinska posoda itd.

(229)

Začetek dražbe ob 9. uri zjutraj na lici mesta.

Sprejemem za mojo trgovino mešanega blaga

(225-3-2)

učenca

iz dobre rodbine ter veččega slovenskega in nemškega jezika in
sotrudnika (dobrega prodajalca)

F. Skušek, trgovina z mešanim blagom v Metliki.

Svoji k svojim!

Popolnoma varno naložen denar

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico

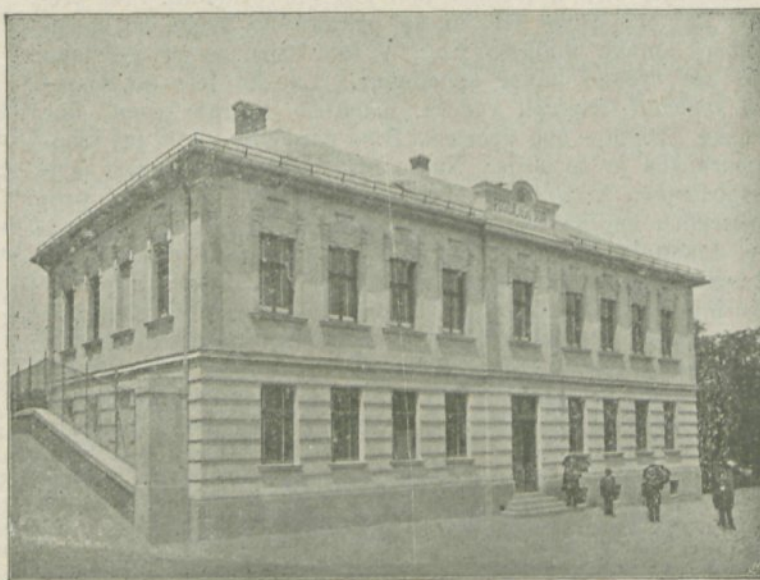
reg. zadruga z neomejeno zavezo 198-0-6)

v lastnem domu v Kandiji

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

 $4\frac{1}{2}\%$

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.

Krompir

v vsaki množini prav lep in zdrav je na prodaj na graščini „Struga“. — Cena merniku 1'20 K. (224-2-3)

Naročila se sprejemajo v vinotoču na Glavnem trgu v hiši gospe Fichtenau.

Domača umetnost za Dolenjsko!

FRAN VODNIK, podobar in pozlatar

v Novem mestu št. 59, zraven Frančiškanske cerkve,

se prav toplo priporočuje prečastiti duhovšini in cerkvenim predstojništvom v cenjena naročila za izvrševanje vsakovrstnih umetniško izdelanih lesenih oltarjev, lec, krstnih kamnov, soh svetnikov, kipov od lesa, kamena, gipsa, itd.

Tudi stara cerkvena dela se popravljajo in prenavljajo prav strokovno dobro in po zmernih cenah. (92-0-6)

Steckenpferd lilijino mlečno milo

Najmilejše milo za kožo kakor tudi proti pegám!

(54-20-17)

Dobi se povsod!

Ustanovljeno **IVAN SVETEC** Ustanovljeno
1899 brivec in vlasuljar 1899

izdeluje vsa vlasuljarska dela, kupuje zmešane in rezane ŽENSKÉ LASE po najvišji ceni V zalogi ima vse toaletne stvari, posebno svetovno znani original Bayrum tekočina proti izpadanju las in prhut, prhut izgine tekom enomesečne uporabe popolnoma po njegovem navodilu. Pravi Amerikan-Petrol tudi preiskujen za rast pomladka las posebno pri otrocih. (11-24-24)

Neprecenljiv Nusiol, barvilo za lase in brade, prekaša vse dosedanje iznajdbe, čudovit uspeh sedajnosti, neškodljiv, zdravniško preiskan.

Zraven tega priporoča svoj Brivski Salon, urejen z najnovejšimi komforti, s hitro, čisto, dobro postrežbo želeč mnogobrojnega obiska.

Rudolfovo, Glavni trg. (Nasproti mestne hiše.)

Nova enonadstropna hiša na prodaj

v Novem mestu. — Več se izve hišna številka 60 ulica za šolami.

Stavbeno podjetje

Znidarčič & Stepančič

Gorica, ulica Mattioli

filijalka v Kandiji pri Novem mestu

se priporoča sl. občinstvu in drugim korporacijam za izdelovanje vsakovrstnih stavbenih del.

Prevzema nadzorstvo in izdelovanje načrtov ter statičnih računov.

Za obila naročila se toplo priporočata

(170-0-13)

Znidarčič & Stepančič.

Posestvo na prodaj!

Hiša s gospodarskim poslopjem, njiva, košenica in hosta. Cena zelo nizka. Natančneje se izve pri Jožetu Gulič, Stranska vas št. 34, župnija Šmihel pri Novem mestu. (222-3-3)

Pozor! Slovensko podjetje! Pozor!

Slavnemu občinstvu se priporoča dné 11. febr. 1909 na novo otvorjena velika manufakturna trgovina

FRANC SOUVAN sin

v stari Souvanovi hiši na Mestnem trgu št. 22 v Ljubljani.

(50 43-33)